ועדיין ה) **יאמר על אבר ממנו מגלח.** ונלגד שיהא עליו בשר כרחוי ואע"פ שאין עליו כזית בשר על מת כולו לא כ"ש(ו): ז) **כי אמר ר"מ דעל מת מגלח כי ההיא דאמר ר' יוחנן לא נצרכה אלא** ח) **לנפל כו'.** ובמס' חולין קאי. וה"נ בנפל שלא נתקשרו אבריו בגידין יפה יפה אמר ר"מ דמיטמא ואע"פ שאין עליו בשר:

ורבא אמר. כי אמר ר"מ ז) ברוב בניינו של מת או ברוב מניינו שאין עליהן כזית בשר ואין בין ט) כולו רובע הקב עצמות דאע"ג דבעלמא לא הוי משיב לענין טומאת אהל אא"כ שיהא בהן רובע עצמות גבי נזיר הוי חשוב כמת שלם הואיל דאית ביה רוב בניינו או רוב מניינו שהוא מיטמא עליו ומגלח עליהם: **שקרס.** שימות ואח"כ קרס: **ומוהל שהרתיה.** שילא מבשר המת כמין מיס והרתיה י) ליקרס ע"י רתיחות שהרתיה. דכל הני נגל כבשר המת דמי ונזיר מגלח עליו: **נגל.** לשון הפרס כמו ויגל אלהים (בראשית לא): **היכי דמי אילימא דלא ידעינן.** מי ההיא משקה דקרס הוי מן המת כלומר דידעינן ודאי דלגאו ממת הוא: **כי קרס אמאי מיטמא. הא ידעי'** דלאו ממת הוא: **ואי מן המת הוא.** בודאי אפילו לא קרס אמאי לא מטמא: **א"ר ירמיה בפסס.** כלומר ספוקי מספקא לן אי דמת הוי אי לא הלכך אי קרס ודאי י) מגופיה של מת הוא ולא כיחו וניעו ואי לא קרס דלמא כיחו וניעו הוא דהא ליכא כיחו וניעו במת טמא דכל המשקים היוצאים ממת טהורין חוץ מן הדם: **כי גמירי.** דנגל מטמא ההוא דאתי מאדם אבל נגל דאתי מבהמה לא מטמא כנבלה: **או דלמא לא שנא והניחא.** דלא איצטריך ליה למיבעי אי אית ליה נגל או לא אלא דמ"ד דטומאה חמורה כלומר דטומאת נבלה הוי לעולם כל זמן דחזי לאכילה לגר הלכך כיון דנגל הוא י) לא חזי לאכילת אדם לא מטמא: **אלא למ"ד דטומאה חמורה לעולם** ט) **הוא עד דמיפסל מאכילת כלב הכא מאי.** מי אמרי' כיון דאכתי חזי לאכילת כלב אכתי מטמא כזית) נבלה או דלמא כיון דנמוח כעפרא בעלמא דמי ולא מטמא טומאה קלה: **עד לכלב.** כל זמן שלא תיפסל מאכילת כלב שאינה מוסרחת כ"כ שהכלב אינו רוצה לאוכלה: **ס"ש.** חלב נבלה שהמחהו באור שהמיכו באור: **טמא.** דעדיין אוכל לאוי הוא: **המחהו בחמה טהור.** דפרחה טומאתו: **ואי ס"ד.** דיש נגל לבהמה אפי' המחהו בחמה ליהוי טמא כי חזר וקרס: **לעולם אימא לך דיש נגל לבהמה.** והכא היינו טעמא דכי המחהו בחמה טהור דאימת קא ממחי ליה חמה לבתר דאסרח וכיון דאסרח הו לא חזי אפי' לאכילת כלב ומשום הכי טהור ואינו מטמא אפי' בטומאה קלה: **הכן הוה כל הנילוק טהור.** כל משקין שמריקין מכלי אל כלי אע"פ שנטמא תחתון וקילוח יורד משפה לשפה לא נעשה חיבור כדי לטמא העליון: **חוץ מדבש הזיפים.** מאותו דבש שהוא עבה ויכולין לזיפו לערב בו משקין אחרים. וזיפים משמע לשון זיוף כדמפ' במס' סוטה בפ' בתרא (דף מח:): **והצפיחית.** כמו צפיחית בדבש (שמות טז) בריסקרי"ש בלע"ז. והואיל והן עבין נעשה תחתון כמו מחובר לעליון שהקילוח היורד למטה למשקין טמאין (ג) י) נעשה כולו טמא ואפילו העליון. אבל דבש שלנו שאינו עב הואיל ונגול הוא ניקוח שבו טהור ככל המשקין:

בש"ש

אמר ר' יוסי יאמרו מאיר שכב יהודה בעם יוסי שתק תורה מה תהא עליה א"ר יוסי לא נצרכה אלא למת שאין עליו כזית בשר ועדיין יאמר על אבר ממנו מגלח על כולו לא כל שכן אלא כדאמר רבי יוחנן לא נצרכה אלא לנפל שלא נתקשרו אבריו בגידין הבא נמי בנפל שלא נתקשרו אבריו בגידין רבא אמר לא נצרכה אלא לרוב בניינו ולרוב מניינו שאין בהן רובע עצמות: על כזית מת ועל כזית נצל: ואיזהו נצל בשר המת שקרש ומוהל שהרתיה היכי דמי אילימא דלא ידעינן דדידיה הוא כי קרש מאי הוי אלא דידעינן דדידיה הוא אף על גב דלא קרש אמר ר' ירמיה בסתם אי קרש מוהל הוא לא קרש דלמא כיחו וניעו הוא בעא מיניה אביי מרבה יש נצל לבהמה או אין נצל לבהמה מי אמרינן גמירי נצל דאתי מאדם אבל דאתי מבהמה לא או דלמא לא שנא הניחא למאן דאמר טומאה חמורה עד לגר וטומאה קלה עד לכלב שפיר אלא למ"ד טומאה חמורה עד לכלב מאי איכא למימר תא שמע המחוהו באור טמא בחמה טהור ואי ס"ד עד לכלב אפי' בחמה נמי אימת ממחי ליה בתר דאסרוח בחמה כיון דאסרח הוה ליה עפר תנן כל הנצוק טהור חוץ מדבש הזיפים והצפיחית

ב"ש

רבא אמר לא נצרכה אלא לרוב בניינו ולרוב מניינו שאין בהם רובע עצמות. והיינו על המת דקתני במתני' דליכא אבר שלם ולרבותא נקט שאין בהם רובע עצמות דשיעורא דנזיר הוא בחצי קב אלא לרבותא[1] דאע"פ שאין בו רובע עצמות הוא מגלח[2] כיון שיש בו רוב הבנין או רוב המנין אבל אם אין בו רוב הבנין או רוב המנין מגלח אע"כ יש בו חצי קב כדאמרינן במתני' דאין מגלח על אהל רובע עצמות ואית ספרים דגרסי לא נצרכה אלא לשדרה וגולגולת שאין בו רובע עצמות והכי נמי בפרקין לקמן (דף נג. וסס) פריך והאמר רבא לא נצרכה אלא לשדרה וגולגולת שאין בו רובע עצמות ולא מלינו שאמר[3] רבא בעלמא אם לא כאן ולכך הגיהו בספרים כן ולא גרסי' ליה דהיכי מצינן למימר דעל המת דמתני' איירי בשדרה וגולגולת והא קתני במתני' בהדיא ועל השדרה ועל הגולגולת לכך יש לגרוס [אלא] לרוב בנין[4] דלא תניא במתני' בפירוש ומהאי טעמא נמי ניחא אמאי לא משני רבא אמתני' דלהלן[5] כדמשני הכא על המת דקתני התם לרוב בנינו או לרוב מנינו משום דבמתני' דבאהלות קתני בהדיא על רוב בנין או על רוב מנין דמטמא באהל הלכך ליכא לפרושי התם על המת אלא כר' יוחנן וא"כ לר' יוחנן תנא ושייר במתני' רוב בנינו ורוב מנינו אי ס"ל דנזיר מגלח עלייהו: **ת"ר** איזהו נצל בשר המת שקרש.

כך היא הברייתא בשר המת שקרש שנימות הבשר מתחלה ואח"כ קרש וכן מוהל שהרתיה מוהל היוצא מן המת והרתיחו באור והעלה רתיחות היינו נגל וכזית מטמא באהל: **היכי** דמי אי לא ידעי' דדידיה הוא. כלומר שאין אנו יודעים אם המוהל הזה מבשר המת שנימות או מכיחו וניעו שהן טהורים: כי קרש מאי הוי. היכי מגלח על הספק ואי דידעינן דדידיה הוא ואע"ג[6] דלא קרש ממי. ול"ל דקרש כיון דידעינן שהוא מבשר המת: **א"ר** ירמיה בסתם. כלומר דידעינן דבא מזה המת אבל לא ידעינן מוהל[7] זה מבשרו או מכיחו קרש ואם מוהל הוא הבא מבשר המת ואי לא קרש כיחו וניעו הוא וה"נ יש לפרש גבי הרתיה דלא ידעינן וכי הרתיה והעלה רתיחות ואם מוהל הבא מהמת הוא וחזו נגל לא הרתיה כיחו וניעו הוא: **יש** נצל לבהמה. כזית מן הנבלה שנרקב מאליו ונימוח מי מטמא במגע ובמשא או לאו ולא לענין גילוח לנזיר קבעי: **טומאה** חמורה. היינו טומאת נגילות לטמא אדם במגע ובמשא: **עד** לגר. עד שתפסל מלאכול לגר כדכתיב (דברים יד) לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה הרחויה לגר קרויה נגילה לטמא במגע ובמשא והכל כיון שאינה רחויה לא מטמא ולא כמיבעי מידי אי יש נגל דאפילו אם תימצי לומר דיש נגל לבהמה הכא טהורה כיון דכבר נפסלה מאכילת גר: **וטומאה** קלה. פי' שאר אוכלין[8] שאינן מטמאין אלא כביצה[9] לשאר אוכלין ומשקין ומטמאין[10] טומאת אוכלין עד שיפסלו מאכילת כלב ומהאי טיומא לא נפקא מידי לסוגיא דידן אלא אגב רישא נקטיה: **אלא** למ"ד טומאה חמורה עד לכלב מאי. כלומר לדידיה איכא למיבעי אי הוי א] של בהמה תמצי כבשר נבלה ומטמאה לאדם להחשב כבשר ואע"ג דראוי לכלב הוא או לא גמירי נגל בהמה להחשב כבשר המת דלא אכתי ראוי לכלב הוא ולא דמי לנגל דבהמה שנמחה בלא חמה וראוי אכתי לכלב: **תנן** התם. בפרק [ממיטין] דמכשירין כל הנצוק טהור שאם יצא ועירה משקין טהורים לתוך משקין טמאין מלמעלה למטה לא נטמאו הטהורים דנצוק אינו חיבור לא לטומאה ולא לטהרה: **חוץ** מן דבש הזיפים. בפרק בתרא דקטנה (דף מח:) מפרש רבי יוחנן מאי זיפים דבש שמזייפין אותו לפי שהוא עב יותר מדאי ומשיימין בו מים ואינו ניכר רשב"ל אומר על סם מקומו שנאמר זיף וטלם ובעלות: **וצפיחית**[14]. כמו כצפיחית בדבש כלומר שרודה אותו מן הכוורת מעורב עם השעוה ונערוך פירש עיסה שמטוגנת בדבש בחלו נצוק טמא דמתוך שהוא עב [הרבה] חשיב אוכל וכאילו העליון והתחתון מעורבין יחד זה בזה ולכך הנצוק הוי חיבור:

בית

טו א ב ג מיי' פ"ז מהלכות טומאת מת הלכה ה [וסס"ג שם הלכה ח]:
טז ד מיי' פ"ב מהלכות טומאת מת הל' ה:
יז ה מיי' פ"ח מהלכות אבות הטומאה הלכה יג:
יח ו מיי' שם ופ"ג שם הלכה יא ופ"ד הל' יב [וסס"ב מהל' טומאת אוכלין הלכה יח] סמג עשין רמו:
יט ז מיי' שם פ"ג הלכה י:
כ ח מיי' פ"ז מהלכות טומאת אוכלין הל' ה:
כא ט מיי' שם הלכה ל:

נוסחת הריב"ן

ה) יאמרו: ו) אלא מי אמר: ז) לעובר: ד) לגריכה תלמוד ברוב: ח) טלן: ט) וקרס: י) הלכך אי קרס ודאי דמת הוא אי לא קרס מי: וכל המשקים: כ) ולא חזי: ט) הוא: י) כשעה שהוא פוסק מתוך שהוא עב נעשה כמוהו ועולה אותו ראש של אוזן זה שנגע במשקים טמאים שנתחתון למעלה ונעשה כולו טמא מי:

הגהות הב"ח

(א) גס' מי אמרינן כי גמירי: (ב) רש"י ד"ה ועדיין וכו' לא כל שכן הס"ד ואח"כ מ"ה אלא כדאר"י כי אמר ר"מ דעל המת: (ג) ד"ה והצפיחית וכו' טמאין עושה כולו טמא:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תוס' ד"ה אלא וכו' לדידיה איכא למיבעי מי הוי נגל וכו' כל"ל ס"מ:

הגהות התוספות

1. ל"ל אלא לרבותא נקטיה. 2. כס"א מגלח עליו. 3. ל"ל שאמרה. 4. ל"ל ולרוב מנין. 5. ל"ל דממתניתין דאהלות על המת דקתני התם לרוב בנינו או לרוב מנינו דמשני הכא. 6. ל"ל אע"ג. 7. ל"ל אי מוהל. 8. ל"ל אוכלין טמאין. 9. ל"ל בכביצה. 10. ל"ל מטמאין. 11. ל"ל לאדם. 12. ל"ל עדיף מנגל דנגל לא הוי כו'. 13. ל"ל מממו ליה לנבר כו'. 14. ל"ל והצפיחית.

לעזי רש"י

ברישקרי"ש
[ברישקי"ש]. חלות-דבש.

מוסף רש"י

אלא לנפל. שכולו קיים ועדיין לא נתקשרו אבריו בגידין, שהרי כל אבריו מוקרים ועדיין אין עליו כזית בשר (חולין פפ:). **טומאה חמורה עד לגר.** טומאה חמורה לטמא אדם היא קרויה נבלה כל זמן שראויה לגר, למאכל אדם, אבל מכאן ואילך אין שם נבלה עליה להיות אב הטומאה, אלא אוכלין ומשקין הוא דמטמא (חולין עא). **או:** טומאה חמורה דהייגו משא, עד לגר, עד שהיא ראויה לאכילת גר תושב, אבל אם קרחה ואינה ראויה לגר מו לא מטמאה במשא (בכורות כג:). **וטומאה קלה עד לכלב.** דלא נגריא ממגע נבלה שהוא ראשון לטומאה ומטמאין אוכלין (חולין עא.). **או:** טומאה קלה של מגע מטמא עד שתפסל מאכילת כלב (בכורות כג:). **המחהו באור טמא.** התיכו לעוף טהור באור שקורין פונדר"א ונמעו, מטמא נגדים אבית הבליעה, המחהו בחמה ונמעו טהור (חולין קכ:). **כל הנצוק טהור.** המעורה מכלי טהור לכלי טמא, אין הקילות מלרפן להיות חיבור לטמא את מה שבתוך הכלי שהוא מעורב ממנו, **חוץ מדבש הזיפים.** שהוא עב מאד והרי הוא כמחובר, שכשהקילוח פוסק הוא הולך מלמטה למעלה והכי אמרינן במדות (ל"ל מכשירין פ"ב מ"ט) **והצפיחית.** כרשב"ל בלע"ז, שהן עבות וונכתת השעוה עם הדבש (סוטה מח:).

נצל לבהמה דכבר נפסל מאכילת הגר כשנימות אלא למ"ד טומאה חמורה עד לכלב מאי מי הוי (של) כבשר שעדיין הוה ראוי לכלב: המחהו באור גבי נבלת עוף טהור מתניא המחהו לשומן של נבלת העוף באור טמא דעדיין ראוי לאדם בחמה טהור דכשנימות בחמה הוא מסריח מחום החמה ואינו ראוי לאכילת אדם (ואף אם) [ואי ס"ד] יש נצל לבהמה בחמה נמי ליטמי דאכתי ראוי לכלב. דכיון דאסרח מחמת חמה הוי עפרא ואפילו לכלב לא חזי: כל הנצוק טהור. משנה היא פ"ה דמכשירין כל הנצוק טהור אם משקים טהורים לתוך משקים טמאים העליונים טהורים ואין הנצוק מחברם חוץ מדבש הזיפים ובפ' בתרא דסוטה מפרש ר' יוחנן מאי זיפים שמזייפין אותו לפי שהוא עב ביותר ומשיימים בו מים ואינו ניכר רשב"ל אומר על שם מקומו דכתיב וזיף וטלם וכו' וצפחת כמו כצפיחית בדבש ומפ' (במדות) [בערוך] בציסה שמטוגנת בדבש ומתוך שהוא עב הנצוק

עליו מספק שמא מכיחו וניעו הוא ואי דידעינן דדידיה שמבשרו בא אפילו לא קרש נמי א"ר ירמיה בסתם כגון שנמצא אצל המת וידוע הוא שבא מן המת אבל אין ידוע אם מבשר המת שנימות או מכיחו וניעו אי קרש ודאי מוהל הוא וכו': יש נצל לבהמה. בשר נבלה שנימות מי מטמא במגע ובמשא או לא: טומאה חמורה טומאת נבלות לטמא אדם וכלים עד לגר עד שתפסל מאכילת הגר שנאמר לגר אשר בשעריך תתננה הראויה לגר קרויה נבלה ושאינה ראויה לגר אינה קרויה נבלה: טומאה קלה כלומר לבטלה מחורת אוכל שאם תגע בשרץ לא תקבל טומאה אחר שנפסל מאכילת הגר עד לכלב כל זמן שראויה לכלב תורת אוכל יש עליה ומקבלת טומאה וכן דין כל אוכל: שפיר. לדידיה ודאי אין

טו אמר ר' יוסי יאמרו מאיר שכב יהודה בעם יוסי שתק תורה מה תהא עליה א"ר יוסי לא נצרכה אלא למת שאין עליו כזית בשר ועדיין יאמר על אבר ממנו מגלח על כולו לא כל שכן אלא כדאמר רבי יוחנן לא נצרכה אלא לנפל שלא נתקשרו אבריו בגידין הבא נמי בנפל שלא נתקשרו אבריו בגידין רבא אמר לא נצרכה אלא לרוב בניינו ולרוב מניינו שאין בהן רובע עצמות: **יז** ואיזהו נצל בשר המת שקרש ומוהל שהרתיה היכי דמי אילימא דלא ידעינן דדידיה הוא כי קרש מאי הוי אלא דידעינן דדידיה הוא אף על גב דלא קרש אמר ר' ירמיה בסתם אי קרש מוהל הוא לא קרש דלמא כיחו וניעו הוא **יח** בעא מיניה אביי מרבה יש נצל לבהמה או אין נצל לבהמה מי אמרינן גמירי נצל דאתי מאדם אבל דאתי מבהמה לא או דלמא לא שנא הניחא למאן דאמר **יט** טומאה חמורה עד לגר וטומאה קלה עד לכלב שפיר אלא למ"ד **כ** טומאה חמורה עד לכלב מאי איכא למימר תא שמע **כא** המחוהו באור טמא בחמה טהור ואי ס"ד עד לכלב אפי' בחמה נמי אימת ממחי ליה בתר דאסרוח בחמה כיון דאסרח הוה ליה עפר תנן כל הנצוק טהור חוץ מדבש הזיפים והצפיחית

ב"ש

ב"ש אומרים אף המקפה של גרסין ושל פול מפני שהיא סולדת לאחוריה בעי רמי בר חמא יש נצוק לאוכלין או [א]אין נצוק לאוכלין מי אמרינן משום דאית בהו רירי והני לית בהו רירי או דלמא משום דסמיכין הוא והכא הא סמיכין אמר רבא ת"ש [ב]חלב המת שהוא שלם והתיכו טמא היה מפורד והתיכו טהור ואי סלקא דעתך אין נצוק לאוכלין שלם והתיכו נמי ליטהר א"ר זירא אנא ומר בריה דרבינא תרגימנא הכא במאי עסקינן כגון דבהדי דמרתח ליה סליק עמודא דנורא לפומיה דמנא וקרש דאיתיה כולא גבי הדדי א"ל רבינא לרב אשי ת"ש ב"ש אומרים אף המקפה של גרסין ושל פול מפני שהן סולדין לאחוריהן מידי איריא התם משום דסמיכין הכא משום רירי: ועל מלא תרווד רקב: וכמה שיעורו חזקיה אמר מלא פיסת היד רבי יוחנן אמר [ג]מלא חפניו [ד]תנן [ה]מלא תרווד רקב שאמרו ישנן [א] מעיקר אצבעות ולמעלה דברי ר"מ וחכ"א מלא חפניו בשלמא ר' יוחנן הוא דאמר כרבנן אלא חזקיה כמאן לא כר"מ ולא כרבנן אמרי [ב] מלא פיסת היד ומלא קשרי אצבעותיו למעלה חד שיעורא הוא אמר ליה רב שימי בר אדא לרב פפא ממאי דהאי מקשרי אצבעותיו ולמעלה לראש דלמא למטה מדידיה דהוה לי' מלא פיסת היד [ג] תיקו:

ת"ר

בית שמאי אומרים אף מקפה של גרסין. שנכתשו[1] גרסים של גרוסות: **ושל פול.** שלמים ועושה מהם תבשיל כמו כן משיב אוכל והוי מיכור: מפני שהיא סולדת לאחוריה. ב[2] כשנהפך התבשיל של מקפה ופוסק מלשפוך העמוד סולד וחוזר לאחוריו מתוך שהתבשיל עב [ואינו] ניח רירי והם מחברים האוכל להיות יחד: **יש נצוק לאוכלין.** כגון המחה שומן ועירהו לתוך אוכלין טמאים ולרבנן קמיבעיא ליה מי אמרי' אינון משום דאית בהו רירי פירוש דבש הזיפים והצפיחית אמרו חכמים דהוו מיכור משום דאית בהו רירי כלומר שהן סולדים לאחוריהם ואע"ג דאמקפה של גרסין דאית בהו רירי פירוש דבש הזיפים ואע"ג דאמרו חכמים דהוו מיכור משום דאית בהו רירי כלומר שהן סולדים לאחוריהם אי דלמא משום דסמיכי ואה"נ אוכלים אבל לב"ש לא קא מיבעיא ליה משום דמפרשי טעמייהו בהדיא מפני שהיא סולדת לאחוריה אבל לרבנן מיבעיא ליה אי טעמא משום רירא ופליגי בהא דרבנן בעי רירא טובא כדבש הזיפים וב"ש אמרי אף מקפה של גרסין דלית בה רירי כולי האי אי דלמא טעמא דרבנן משום דסמיכי ולאו משום רירי: ת"ש כזית חלב מן המת והתיכו טמא. פי' המחהו כמו חלב מהותך טמא אם נשאר בו כזית: היה מפורר פירורין מן חלב המת והתיכן טהור כדמסיים בתוספתא דאהלות פ"ד מפני שחיבורי אדם אינו חבור. וקודם שהתיכו לא היה מטמא הנוגע במקצתו או אפילו הנוגע בכולו למאן דלית ליה נוגע וחוזר ונוגע הלכך כי התיכו וחברו בידי אדם לא יטמא ואף על גב דדרשינן רביעית דם הבא מב' מתים טמא למאן דאית ליה [ויש אם למקרא] וכן ב' חצאי זיתים מב' מתים במס' אהלות י"ל היינו לענין אהל טמא אבל במגע לא טמא והא דאמר בדפ"ב דאהלות הנוגע בב' חצאי נבלה טמא י"ל דמיירי כגון שיש בשר מרודד המחברן יחד ובכה"ג משני פ' העור והרוטב: ואי ס"ד אין ניצוק לאוכלין כזית שלם והתיכו נמי ליטהר. דכשנתן כזית שלם על האור א"א שלא נפרדה טפה א' ממקום חבורה מחמת הרתיחה וכשחזרה עליו לא הוי חיבור אם אין ניצוק חיבור לאוכלים: הב"ע כגון דבהדי דקא מרתח סליק עמודא לפומא דמנא וקרש דאיתיה לכוליה בהדי הדדי. כשנתנו על האש והרתיח עלה כזית לפומא דמנא בבת אחת וקרש שם בבת אחת וכי נפיל נפיל דרך נצוק: תא שמע כית

ואי ס"ד אין נצוק לאוכלין שלם והתיכו נמי ליטהר. כזית[5] מלב כשנתנו על האש א"א שלא נפרדה טפה אחת ממקום חיבורה מחמת ההתכה מי אין מיכור דאי אפשר שאותה טפה אינה מחוברת לשאר החלב ע"י נצוק דאי לא תשיב מיכור הרי נפרדה הטפה ואין כאן כזית: **כגון בהדי דמרתח ליה סליק עמוד לפומיה דמנא וקרש דאיתיה כוליה גבי הדדי.** כשנתן ע"ג האש והרתיח עלה כזית לפומא דמנא בבת אחת מכח האש וקרש דהשתא איתיה כוליה גבי הדדי וא"ל דקרש לפומא דמנא וכי סליק סליק בבת אחת וכי נפיל נפיל דרך נצוק: **ת"ש** אף מקפה של גרסין ושל פול מפני ד[1] (שידים) [שהן] סולדים לאחוריהם. [אלמא] טעמא דשמא[6] משום מיכור דאי לא תשיב מיכור הרי נפרדה טפה אחת ואי אפשר שאותה טפה אינה מחוברת לשאר החלב ע"י נצוק דאי לא תשיב מיכור הרי נפרדה הטפה ואין כאן כזית. אלמא דאי לא תשיב מיכור ואי אפשר שאותה טפה אינה מחוברת לשאר החלב ע"י נצוק. 6. ל"ל דבית שמאי. 7. בס"ל הגרסא רב שמואל. 8. ל"ל למטה דידיה.

אצבעות מקוש שמחוברין לה ליד ולמעלה דקאמר היינו לגד הגוף עד פרק הזרוע דהיינו ממש פיסת יד לא גרסי' מיקו:

איזהו

כש"א אף נצוק מקפה של גרסין. פולין שנכתשו במכתש ונחלקו לשנים: **[ושל פול].** ו[6]של פולין שלמות: **סולדים לאחוריהם.** שנשעה שמריקין אותו מכלי אל כלי ופוסק את הנצוק מחד ראש הנצוק ועולה לו למעלה כלפי אחוריו וכחוזר ונוגע לעליונים דמי [7]והוו עמאין: **יש נצוק לאוכלין.** היה מריק מקפה של עדשים או של אפונים במקום מדרון (ח) [1]למעלה ונטמאו מתחתונים בשעת שפיכה מי הויין העליונים טמאין או לא. גבי דבש הזיפים וצפיחית מ"ט לית בהו נצוק משום דלית בהו רירי דסולדות והני אוכלין לית בהו רירי והויין עליונים טהוריים או דלמא גבי זיפים וצפיחית מ"ט נצוק שלהן טמא משום דסמיכין שהן עניים והני נמי סמיכין וליהוי נצוק שלהן טמא: **ת"ש חלב של מת** (ט) [2]**טמא.** ויש בו כזית והתיכו במחבת אע"פ שנתגגל במחבת לא נעשה מפורד וטמא: **היה מפורד.** אותו כזית מן המת והתיכו אע"פ שנתחבר ביחד טהור כיון דה"ל מפורד מעיקרא פרחה מיניה טומאה והאי דהדר חברו ביחד לא הוי מיכור דחיבור בידי אדם לא [3]הוי חיבור: **ואי ס"ד אין נצוק לאוכלין.** כי [4]הוא שלם והתיכו במחבת נמי ליטהר דכיון דמגגלגל ליה מזזית זו לזית זו נפרד זה מזה ולא הוי ביה כזית במכוונם אי נמי לכשהתיכו והריקו מכלי אל כלי ליהוי כמפורד וליטהר. אלא לאו ש"מ דיש נצוק וחיבור הוא: **א"ר זירא.** לעולם אימא לך אין נצוק לאוכלין והא מתני' (ד) דהכא אלא ומר בריה דרבינא דרבינא תרגמינא דהכא במאי עסקינן כגון שלא הורק מכלי אל כלי ומעולם לא נענעו בכלי כלל: **דבהדי דמרתח ליה.** שהתיכו במחבת [5]במקום אחד ולא נענעו כלל והוא חלב בהדי דקא מהתך ליה שלק עמודא דנורא לפומיה דמנא ולא א[1]) [מגיע] לא להכא ולא להכא ולא הוי נצוק כלל דכוליה הוה בהדי הדדי וקרס במקומו ולא נתפזר [6]) לכאן ולא לכאן משום הכי טמא: **ת"ש בש"א אף מקפה של גרסין.** אלמא דיש נצוק לאוכלין: **מידי איריא.** כלומר לעולם אימא לך אין נצוק והכי הוא דקא מיבעיא [7]ליה מי אמרי' דגבי שאר אוכלין כגון עדשים (ט) [8](מי אמרינן) כיון דסמוכות כגון מקפה של גרסין הוי חיבור או דלמא התם לא הוה טעמא אלא משום דאית ליה רירי במקפה של גרסין אבל בשאר אוכלין דלית בהו רירי לא הוה נצוק: ליטמא אחרינא **ת"ש כ"ש אומרים כו' מפני שהן סולדין לאחוריהן.** אלמא דלא הוה טעמא דנצוק אלא משום דאית ביה רירי ובגבי שאר אוכלין הואיל דלית בהו רירי לא הוי נצוק מידי איריא לעולם אימא לך יש נצוק לאוכלין וכי קא מיבעיא לן אליבא דרבנן והכי קמיבעיא לן טעמייהו דרבנן דאמרי דהוי נצוק גבי דבש הזיפים טעמא משום דסמיכין והלכך כל אוכלין דסמיכין כגון עדשים אית להו נצוק אבל אליבא דב"ש לא מיבעיא לן דאמרי דהוי נצוק אלא משום רירי ואילו שאר אוכלין דלית להו רירי לא אינצריך לן למישאל: **הרווד.** כף: **מלא פיסת יד.** אלא [9]אצבעות: **מלא חפניו.** בהדי אצבעותיו: **וממאי דהאי קשרי אצבעותיו ולמעלה.** דקאמר כלפי ראש אצבעותיו קאמר ומשום הכי מותבת מיניה לחזקיה דלמא למטה מיד דלמא כלפי פיסת יד הוא דקאמר כוותיה דחזקיה וחזקיה כר"מ:

איזהו

ב) תוספתא דאהלות פ"ד, ג) [עי' תולין פו: מש"ס על הגליון ובתוס' שם ד"ה תנן], ג) [תוספתא אהלות פ"ב].

נוסחת הריב"ן

ח) מקפה של פולין שלמות שסולדת לאחוריה: ב) והוי טמא: ג) מלמעלה: ד) של מת שהוא שלם ויש: ה) שמיה מיכוי: ו) הוה: ז) והניחו במקום: ח) מלגי: ט) לא לכאן ולא: י) לי מי אמרינן גבי: כ) דסמיכין: ל) אצבעותיו:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה יש נצוק וכו' מדרון מלמעלה: (ב) ד"ה ת"ש חלב של מת שהוא שלם והתיכו טמא יש בו כזית שלם והתיכו במחבת: (ג) ד"ה ואי ס"ד וכו' כי הוה שלם והתיכו: (ד) ד"ה א"ר זירא וכו' והא מתניתין אלא כש"ל ותיבת דהכא נמחק: (ה) ד"ה מידי איריא וכו' כגון עדשים כיון דסמוכות כש"ל ותיבות מי אמרינן נמחק:

הגהות הגר"א

[א] נמ' מעיקר. ל"ל מקפרי (וכמ"ש לקמן ממאי דהאי מקפרי כו'. אבל בתוספתא דאהלות ובכלים ב"מ פ"ז איתא מעיקר): [ב] שם אמרי מלא פיסת כו'. נ"ב וע"ע בתוספתא דכלים פ"ג דב"מ דקתני גבי מכתב (דמשמע שם דלא שוו שיעורייהו): [ג] שם (תיקו) תו"מ (וכמ"ש התוס' דל"ג לה):

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) רש"י ד"ה בהדי וכו' לפומיה דמנא ולא מגיע מיגע מגיע נמחק וכ"ב מגלי. ת"מ: ב) תוד"ה ב"ש וכו' מפני שהיא סולדת לאחוריה כשנהפך מיגע כשנהפך נמחק וכ"ב כשנשפך כש"ל: ג) ד"ה ת"ש וכו' כלבך אפילו כי התיכו אפילו נמחק אפילו בתוס' וכ"ב ת"ל: ד) ד"ה ת"ש אף וכו' ושל פול מפני שדים סולדים מיגע שדים סולדים נמחק וכ"ב שידוע שסולדים. ת"מ:

הגהות התוספות

1. ל"ל פולין שנכתשו. 2. ל"ל רירי הני רירי לא. 3. ל"ל פי' כזית שלם והתיכו טמא. חתכו כמו התיכו. (והייטו שכן היה גירסת התוס' בגמ' "ותיכו"). 4. מיגוה אפילו שלם נמחק, וצ"ל אי אפשר שלא. 5. הגרסא משובשת בחסר ויתר וחילוף וכל"ל, פי' משום דכזית חלב כשנותנין על האש אי אפשר שלא נפרדה טפה אחת ממקום מיגוהו ממש בהתכה, ואי לא תשיב מיגוה הרי נפרדה הטיפה ואין כאן כזית. אלא ודאי נצוק מיגוה ואי אפשר שאותה טיפה אינה מחוברת לשאר החלב ע"י נצוק. 6. ל"ל דבית שמאי. 7. בס"ל הגרסא רב שמואל. 8. ל"ל למטה דידיה.

שמאי אומרים אף מקפה של גרסין ושל פול מפני שהם סולדים לאחוריהן. אלמא טעמא דבית שמאי משום רירי הוא שע"י הריר נמשך העמוד לאחוריו כשנפסק וכי היכי דטעמא דשמאי משום רירי הוא טעמא דת"ק [נמי] משום רירי אלא דלת"ק בעי רירי טפי. מידי איריא התם משום דסמיכי הכא משום רירי טעמא דת"ק לאו משום רירי הוא אלא משום דסמיכי ליה לאוכלין ושמאי סבר דאפילו לא סמיכי הריר מחברן. מלא פסת היד מסוף אצבעיים עד הזרוע דהיינו מלא פס היד: מעיקר אצבעותיו ולמעלה קס"ד ממקום שמתחילין האצבעות להתפצל עד סוף היד וקרי ליה למעלה לפי כשאדם משתמש בידיו ומגביה ראשי האצבעות הם כלפי מעלה: מלא פסת היד מן האצבעות עד הזרוע ומלא קשרי אצבעותיו מתחילת הפיסוק עד סוף האצבעות חד שיעורא הוא: ממאי דהאי מקשרי אצבעותיו ולמעלה לראש אצבעותיו דלמא למעלה לצד הגוף דהיינו מלא פסת היד:

ח) ל"ל דקרס אפומא דמנא אבל אם לא קרס וכו'.

איזהו מת שיש לו תורת רקב נקבר ערוס כו'. אבל אם נקבר בכסותו אפי' בארון של שיש אין לו תורת רקב לפי שכסותו שנרקבת עמו נעשית לו תערובת ואנו אין לנו הלכה למשה מסיני שיהא רקב מטמא אלא רקב הבא מן המת עצמו בלא תערובת וכן אם נקבר בארון של עץ ואפי' ערוס או על גבי רצפה של לבנים הוחיל והארון של עץ והמתן של לבנים עשוין לירקב נעשין לו תערובות ואין לו תורת רקב: **נעשו גלגלים זה לזה.** נעשה כמי שנתערבו זה בזה ואין זה רקב גמור. גלגלין כלומר המגלגל זה לזה ונתערב זה עם זה (ג) וכשנתערב עמו כסות או רקבון אחר דמי ואפילו נקברו ערומים בארון של שיש הוחיל אלא הוי רקב (ד) דמת אחד: **אמר רבא.** כי קתני התם דרקב הבא מב' מתים טמא כגון שקברו (ה) זה בפני עצמו וזה בפני עצמו והרקיבו כל אחד בפני עצמו ועמד על מלא תרווד רקב ממת זה אלי תרווד וממת זה אלי תרווד מצטרפין למלא תרווד הוחיל ואם נעשו גלגלין זה לזה מתחילה בשעה שהרקיבו אבל היכא (ו) דנקברו זה עם זה לעולם אימא לך דנעשו גלגלין זה לזה ואין לו תורת רקב: **גזז שערו וקברו עמו נעשה לו גלגלין.** (ז) אבל כי לא גזז והניחו מחובר כמו שהוא לא נעשה לו גלגלין: **שערו העומד ליגזז.** קודם מיתה כגון שהכניס עליו שערו כגזז דמי ונעשה לו גלגלין ואין לו רקב: **הא לא גזז לא. ומע"ג דעומד ליגזז: לא ה"ק גזז הוי גלגלין.** כלומר מדרבה בר בר חנה ליכא למשמע מידי דהא דרבה בר בר חנה אמר דכי גזז הוי גלגלין אבל לא גזז לא אמר ביה ולא מידי ואכתי תיבעי לך: **מן הטבק.** מן מרגלותיו כלומר ממתנים ולמטה כי קאמר דמלא תרווד רקב טמא היכא דאתי מכוליה מת מכלפי גוייה שלמעלה דעיקר הגוף הוי: **ומי ס"ד.** רקב הבא מן העקב לא הוי טמא כי בא משני מתים אמאי טמא להאי רקב [זיל] להכא (ה) איכא למימר דדילמא דרך עקב קאתי וכן נמי להכא גבי אידך מת דילמא דרך עקב קאתי ואין לו תורת רקב אלא מדלא אמר הכי ש"מ דרקב הבא מן העקב יש לו תורת רקב: **ה"ד אי דאירקיב כוליה מת.** כלומר לעולם אימא לך דרקב (ו) שבא מן העקב טהור והכי קבעינא מינך (ו) תרווד אי דאירקיב כוליה מת [תרווד] רקב דשקלית מיניה אמת ליה דרך עקב עד כלפי הראש על פני כולו של מת הכי נמי דאיכא למיפשט מההיא דרב נתן בר אושעיא דהוי טמא אלא כי קא מיבעיא ליה הכא כגון דאירקיב חד אבר והוא אבר עצמו דאירקיב אתא ליה דרך עקב מיבעיא ליה הכא כגון דאירקיב חד אבר עצמו דאירקיב אתא ליה דרך עקב בלבד והכי קמיבעיא לן מי אמרינן כי גמירי רקב כגון דאתי דמת אבל היכא דאתי מן עקב לחודיה לא אי דלמא לא שבא שכבת

ת"ר [א] איזהו מת שיש לו רקב מת שנקבר ערום בארון של שיש או על גבי רצפה של אבנים זהו מת שיש לו רקב נקבר בכסותו בארון של עץ או על גבי רצפה של לבנים זהו מת שאין לו רקב אמר עולא [ב] אין רקב אלא הבא מן הבשר ומן הגידים ומן העצמות איתיביה רבא לעולא רקב הבא מן הבשר טהור הא מן העצם טמא ואע"ג דליכא בשר אימא הכי רקב הבא מן הבשר טהור עד שיש עצם בבשר הא ליכא גידים אי אפשר לבשר ולעצמות בלא גידים אמר רב [ג] שמואל בר אבא א"ר יוחנן [ד] שני מתים שקברן זה עם זה נעשו גלגלין זה לזה מתיב (ה) רב נתן רקב הבא מב' מתים טמא אמר רבא שקברו [ו] זה בפני עצמו וזה בפני עצמו והרקיבו ועמדו על מלא תרווד רקב אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן [ז] גזז שערו וקברו עמו נעשה לו גלגלין [ח] תנן התם [ט] כל שבמת טמא חוץ מן השינים והשער והצפורן ובשעת חיבורן כולן טמאין [י] בעי חזקיה שערו העומד לגלח צפורן העומד ליגזז מאי [כ] מי אמרינן כל העומד ליגזז כגזוז דמי או דלמא השתא מיהא הא מחוברין וניפשוט ליה מדרבה בר בר חנה טעמא משום דגזז הא לא גזז לא הכי קאמר גזז הרי זה גלגלים לא גזז [מ] מיבעי ליה בעי ר' ירמיה רקב הבא מן העקב מהו כי גמרינן רקב הבא מכוליה מת אבל דאתי מן עקב לא או דלמא לא שנא ת"ש דתני ר' נתן ברבי אושעיא רקב הבא משני מתים טמא ואי ס"ד הבא מן העקב לא זיל הבא דלמא דרך עקב קאתי והכא דלמא דרך עקב קאתי [נ] אי דאירקיב כוליה מת וקאתי דרך עקב הכי נמי אלא הכא כגון דאירקיב חד אבר וקאתי דרך עקב מאי תיקו בעי רבי ירמיה עובר במעי אשה הוי גלגלים או לא כיון [ס] דאמר מר עובר ירך אמו הלכך גופה הוא ולא הוי גלגלין או דלמא כיון דסופו לצאת מיפרש פריש מינה ואת"ל [ע] עובר דסופו לצאת מיפרש פריש מינה

שכבת

גלגלין או לא ומיהו [כפי'] קמא מסתברא דקאי אמתניתין דכל שבמת טמא: **טעמא** דגזז. אז הוי גלגלין הא לא גזז לא ומיירי בכל ענין אף משער העומד ליגזז וקאמר דלא גזז דלא הוי גלגלין הכי נמי נימא דבשעת חיבורו טמא דהוי הכא כגופו: **לא** גזז **תיבעי** לך. כלומר לדבה בר בר חנה גופיה קא מיבעיא ליה היכא דלא גזז ולהכי נקט גזז דבגזוז דוקא הוא דפשיטא ליה:

רקב הבא מן העקב מהו. לפי שבעקבו של אדם יש בו עודי בשר שאין בו חיות ומיבעיא ליה אי גמירי ביה רקב או לא:

הבא מכוליה מת. כלומר מכל הבשר שיש בו חיות: **רקב הבא** משני מתים **טמא.** ולעיל אוקמיה רבא כגון שעומד[8] על מלא תרווד שלא נשאר משניהם כי אם מלא תרווד: ואי סלקא דעתך הבא מן העקב לא. כלומר (לא) שאינו מטמא: זיל הכא דלמא דרך עקב קאתי. כלומר שמא יש בו מן העקב ולהכי נקט דלמא שאין בזה [ודאי] דשמא מן העקב אכלן עם זה הרקב נשאר מן שאר הגוף: היכי דמי. כלומר היכי הוי [בעיין] ודאי אי דאירקיב כוליה מת ואתי דרך עקב ה"ג דיש לו רקב דבהכי מיירי הא דתני רב נתן כשנרקב כל המת ונרקב גם העקב שיש בו דין רקב אלא [בעיין] היכא דאירקיב חד אבר הרגל ואתי דרך העקב דאיכא למימר לפי שאין חיות בעקב [מיהר] להרקיב[9] בכי[10] האי גוונא לא גמירי רקב: **עובר** במעי אשה מי הוי גלגלין. כשני מתים שקברן זה עם זה:

כיון

אכל קודש בשגגה מביא קרבן ושמא חולין בעזרה הוא. אי דאירקיב כוליה מת ואתי דרך עקב ה"ג אם נרקב כל הגוף ונרקב גם העקב לא מביא ליה דודאי טמא אלא הכא כגון דאירקיב חד אבר וקאתי דרך עקב. שעדיין לא נרקב שאר הגוף כ"א העקב ואותו אבר הסמוך לעקב ואיכא למימר לפי שאין חיות בעקב [מיהר] לרקוב והרקיב גם האבר שאצלו ובכה"ג לא גמרי רקב: עובר במעי אשה מי הוי גלגלין.

ועולא שהזכיר גידים איצטרך לאפוקי נפל שלא נתקשרו איבריו זה לזה: [נעשו גלגלין זה לזה] בערוך גרס גלגלין ופי' עפר מעורב ממקום אחר לשון דבר שמתגלגל ועוד פי' גלגלין קונטריימא דלא גמירי רקב אלא במת שנקבר לבדו. והרקיבו ועמדו על מלא תרווד. שאכלו עש ולא נשאר בכל א' כי אם חצי תרווד. וצ"ע למה נקט שעמדו על מלא תרווד רקב ולא נשאר מהם יותר. תנן התם פ"ד דאהלות כל שבמת

א) נדה מז: תוספתא דאהלות פ"ב, ג) [עי' תוס' נדה מז: ד"ה למעוטין], ג) נ"מ שמן, ד) כלה נה. אהלות פ"ג מ"ג, ה) [מנחלרין טו.], ו) נ"ק מז. מולין נח. תמורה לא., ז) נ"מ דולמ', ח) [בערך גגלגל ע' ובערך גגלגלין].

נוסחת הריב"ן

א) רקב טוב: ב) שקברן: ג) דקברן: ד) (אבל כי כו' גלגלין) ליתא בכ"י: ה) זיל לכהא לגבי חד מת איכא למימר: ו) דרקב הבא כו' תרווד דשקלית כו' מיבעי' לי כו' קא מיבעיא לי מי כו' אי כו' למת ל"ש תיקו הש"ד ואח"כ מה"ד מיפרש פריש מינה ומעשה לו גלגלין הש"ד:

הגהות הב"ח

(א) גמ' מתיב רבי נתן ברבי אושעיא רקב הבא: (ב) שם דלמא דרך עקב קאתי היכי דמי אי דאירקיב: (ג) רש"י ד"ה נעשו וכו' עם זה וכמו שנתערב עמו כסות:

גליון הש"ם

גמ' בעי חזקיה שערו העומד לגלח. עי' ניטין דף לט ע"ב:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תוס' ד"ה מן וכו' אי מאהיל עליהם הוא נוגע. תיבות הוא נוגע נמחקו וכ"כ הוי כנוגע: ב) ד"ה בעי וכו' מי הוי כשאר תיבת כשאר נמחק וכ"כ בשעת חיבורן וכו' כל"ל:

הגהות התוספות

1. כ"ל כלומר שמלא תרווד רקב ממנו. 2. כ"ל מן. 3. כ"ל שלא בשתייר מסס יומר. 4. כ"ל חיבורו בתרווד. 5. כ"ל פי' נגס. 6. כ"ל מי הוי בשעת חיבורן למת כגזוז כו'. 7. כ"ל לא כגזוז. 8. כ"ל שעמדו. 9. גירסת הרא"ש ז"ל מיהר לרקוב והרקיב גם האבר שאצלו. 10. כ"ל וכי.

פי' הרא"ש

איזהו מת שיש לו רקב. שהלא תרווד מעפר (רקבו ביתו) [רקב גופו] מטמא באהל נקבר בארון של שיש. שלא נתערב רקבון אחר בעפרו. אבל אם נקבר בכסותו או בארון של עץ או על גבי רצפה של (אבנים) [לבנים] אין לו דין רקב: אין רקב אלא הבא מן הבשר ומן הגידין ומן העצמות מכולם צריך שיהיה ברקב: הא מן העצם טמא אע"ג דליכא בשר. ולא מצי לשנויי דה"ק מן הבשר לבדו טהור עד שיהיה עמו עצמות וגידין דא"כ הול"ל מן הבשר ומן העצם טהור והוה דייקנא עד דאיכא גידים בהדייהו: אי אפשר לבשר ועצמות בלא גידים.

כה א מיי' פ"ז מהל' טומאת הלכה ג ופ"ג מהל' טומאת מת הלכה ד סמג עשין קכו:
כו ב ג מיי' פ"ז מהל' טומאת הלכה ד ופ"ג מהל' טומאת מת הלכה ה סמג עשין קכו:
כז ד מיי' פ"ד מהל' טומאת מת הלכה ג:
כח ה ו מיי' פ"ג מהל' טומאת מת הלכ' יג סמג עשין נלא:
כט ז מיי' שם הלכה ה ופ"ז מהל' טומאת הלכה ד:

מוסף רש"י

בארון של שיש וכו'. דהשמה אין מערובת בנקבריניתו (נדה כז:). נקבר בכסותו. דאיכא רקבונים, אי אפילו ערום בארון של עץ. דאיכא רקבונים, אי על גבי רצפה של אבנים. שנפגן נמחה, זה מת שאין לו רקב. שאין רקב שלו מטמא, מפני דבר אחר המעורב בו (שם). עובר ירך אמו. יהיי הוא כאחד מאבריה (חולין נח.).

פי' הרא"ש (המשך)

טמא ואף העור טמא איכא מאן דאמר מדרבנן. ואיכא מ"ד מדאורייתא: חוץ מן השינים והשער והצפורן. בפ' דם הנדה מפ' טעמא משום דבעי' דומיא דעצם מה עצם שנברא עמו ואין גזעו מחליף אף כל שנברא עמו ואין גזעו מחליף יצאו השינים שלא נבראו עמו יצאו שער וציפורן שאע"פ שנבראו עמו גזעו מחליף ובשעת חבורן הכל טמא והנוגע בהם כנוגע בבשר המת: בעי חזקיה שערו העומד ליגזז וכו' גבול היה להם לגידול שער מתי היה עומד ליגזז ומיבעיא ליה אי מטמא בשעת חבורן למת. וי"מ דמבעי ליה אם נעשה גלגלין כאילו היה גזוז וקברו עמו. ולא נחידא דא"כ אמאי מייתי הך מתני' דאהלות הכא. ותפשוט ליה מדרבה בב"ח טעמא דגזז וכו' משמע ליה דרבה בב"ח איירי בכל עניין אפי' עומד ליגזז וקאמר דוקא גזז. ולא גזוז חבבי לך לרבה בב"ח מיבעי ליה היכא דלא גזז ולהכי נקט גזז דבגזוז דוקא הוה פשיטא ליה: רקב מן העקב מהו לפי שיש בעקבו של אדם עובי בשר שאין בו חיות ולהכי מיבעי ליה אם רקבבותו מטמא שהוא אינו חשוב כגוף המת כי גמירי רקב הבא (מן שלא) [מכוליה] מת. כלומר שבא מן דבר שמת עם המת שבשעת מיתה מת הכל יחד אבל דאתי דרך עקב לא. לפי שמחיים הוי כבשר המת. רקב הבא מב' מתים טמא ואוקמה רבא לעיל כגון שעמדו על מלא תרווד שלא נשאר מב' כ"א מלא תרווד ואי ס"ד הבא מן העקב לא כלו' שאינו מטמא זיל להכא דלמא דרך עקב קאתי פי' למה טמא כלך לדרך זו ותאמר שמא מן העקב בא ולא תטמאנו ודאי והמאהיל עליו ונכנס למקדש או אכל קודש בשגגה מביא קרבן ושמא חולין בעזרה הוא. אי דאירקיב כוליה מת ואתי דרך עקב ה"ג אם נרקב כל הגוף ונרקב גם העקב לא מביא ליה דודאי טמא אלא הכא כגון דאירקיב חד אבר וקאתי דרך עקב. שעדיין לא נרקב שאר הגוף כ"א העקב ואותו אבר הסמוך לעקב ואיכא למימר לפי שאין חיות בעקב [מיהר] לרקוב והרקיב גם האבר שאצלו ובכה"ג לא גמרי רקב: עובר במעי אשה מי הוי גלגלין.